

8. www.woodex.ua 9. Гайдук В. А. Фактори конкурентоздатності суб'єктів на товарних ринках // Економіка та держава. – 2007. – №3. – С. 21 – 23. 10. Олексенко Р. І. Методичні підходи щодо формування конкурентоздатності продукції // Економіка та держава. – 2007. – №5. – С. 48 – 50. 11. Селезньова О. В. Методологічні засади оцінки конкурентоспроможності підприємства // Економіка та держава. – 2007. – №6. – С. 31 – 33. 12. Богуславський Є. І. Бізнес-стратегія підприємства в умовах конкурентної боротьби / Є. І. Богуславський, Ю. С. Шибалкіна // Науковий вісник БДФА. – 2008. – Вип. 1 (10). Частина 2: Економічні науки. – С. 28 – 34.

Стаття надійшла до редакції
24.11.2008 р.

УДК 330.342

Куліков П. М.

СТРАХОВИКА ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ УКРАЇНИ

The article provides allocation of those aspects of a social and economic condition of Ukraine which are significant in the decision of questions of innovative development. This is discrepancy of the real mechanism of management and economy of the chosen strategy, absence of qualitative structural changes in economy and coordinated industrial policy.

Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004 – 2015 роки) "Шляхом Європейської інтеграції" підкреслює, що її сутність "полягає у визначенні чітко окреслених, науково обґрунтованих завдань остаточного виведення економіки на траєкторію гарантованого зростання через посилення дієздатності держави та подальше поглиблення ринкових реформ" [1, с. 13]. Дієздатність державних інститутів пов'язується з "формуванням сильної держави, з активізацією її регулювальної функції" [1, с. 12]. При цьому Л. І. Дмитриченко й Л. В. Кривенко наголошують, що "дієздатність держави обумовлюється її економічним підґрунтям, яким? перш за все, є державний бюджет. Без нього держава не може виконати жодної своєї функції. А для цього вона повинна спиратися на економічний механізм, здатний забезпечити високу прибутковість господарських суб'єктів, з одного боку, і поповнювати бюджет країни – з іншого. Загалом це надасть змогу нарощувати матеріальну базу розвитку господарських суб'єктів, сформувати підґрунтя для інноваційної моделі економічного зростання України" [2, с. 10]. Разом з тим дієві механізми забезпечення даної стратегії відсутні, бюджет не є принциповим і виконується із значним дефіцитом [3] й відповідно, не може бути підґрунтям відтворювальних процесів в економіці. Ураховуючи це й спираючись на предмет дослідження, стаття передбачає виокремлення тих аспектів соціально-економічного стану України, які є значущими у вирішенні питань інноваційного розвитку.

Неможливість забезпечення інноваційного розвитку засвідчує динаміка основних соціально-економічних показників вітчизняної економіки [3; 4]:

1. Починаючи із 2000 р. індекси промислового виробництва найнижчі у 2005 р. (103,1%), у 2006 р. (106,2%) й у 2007 р. – (110,2%) (таблиця). На початку 2007 р. фізичний обсяг валового внутрішнього продукту склав лише 67,1% від його рівня у 1990 р.

2. Частка інноваційно активних підприємств по регіонах України в середньому складає 11,2% у 2006 р. і 14,2% у 2007 р. Лише за січень – червень 2008 р. темпи зростання інвестицій в основний капітал в Україні становили 108,2% проти 132,2% аналогічного періоду 2007 р.

3. Темпи зростання прибутків від звичайної діяльності до оподаткування за січень – серпень 2007 р. до відповідного періоду 2006 р. склали 114,8%, у 2008 р. – 161,5%. Разом з тим зросли й збитки: за січень – серпень 2007 р. до відповідного періоду 2006 р. склали 119%, у 2008 р. – 127%. Про кількість збиткових підприємств в Україні засвідчують дані таблиці.

Таблиця

Основні соціально-економічні показники
України [3; 4]

Роки	2000	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Індекс валового внутрішнього продукту (у порівнянних цінах), %	105,9	105,2	109,6	112,1	102,7	107,3	107,6
Індекс споживчих цін (грудень до грудня попереднього року), %	125,8	99,4	108,2	112,3	110,3	111,6	116,6
Індекс цін виробників промислової продукції (грудень до грудня попереднього року), %	120,8	105,7	111,1	124,1	109,5	114,1	123,3
Індекс цін реалізації продукції сільськогосподарськими підприємствами (% до попереднього року)	155,8	87,4	120,6	105,7	108,1	102,4	138,0
Індекс цін інвестицій в основний капітал (% до попереднього року)	117,7	103,5	105,9	115,0	120,7	113,0	116,0
Індекс промислового виробництва (% до попереднього року)	113,2	114,2	107,0	115,8	112,5	103,1	106,2
Частка збиткових підприємств, %	42	41	42	40	38	37	35

Цей перелік можна продовжувати нестійкою динамікою заробітної плати, зниженням реальної заробітної плати, зниженням частки малого бізнесу та ін. Усе це засвідчує відсутність дієвих механізмів, які б позитивно впливали на розвиток господарських суб'єктів, та інноваційний характер цих процесів.

Наведені фактичні дані, безперечно, суперечать інноваційній моделі розвитку економіки. Стан погіршується відсутністю якісних зрушень у структурних процесах в економіці, збалансованої структури промислового виробництва, структури експорту й імпорту, стійкої тенденції динаміки заробітної плати, мотиваційної бази розвитку малого бізнесу та ін. Підприємства відзначають такі основні чинники, що перешкоджають їх діяльності:

1) політичні – нестабільність політичної ситуації в Україні, недосконале законодавство; політичні колізії в стосунках між країнами – бізнес-партнерами; настороженість інвесторів через політичну нестабільність; ревальвація гривні, необґрунтовано завищені ціни на енергоносії; несправедлива конкуренція на ринку; відсутність захисту власного виробника з боку держави;

2) фінансово-економічні – недосконала система оподаткування; відсутність обігових коштів; низька платоспроможність замовників; відсутність реального механізму своєчасного повернення ПДВ;

3) виробничо-технологічні – високий ступінь зносу обладнання, застарілі технології виробництва; значне падіння ринку збуту товарів; нестабільність цін на матеріальні ресурси; залежність від якості та своєчасності поставок вітчизняного металопрокату; незадовільний рівень технічного переозброєння діючого виробництва;

4) соціальні – збитки при утриманні соціальної сфери; реалізація соціальних потреб працюючих; недостатній рівень заробітної плати; низький життєвий рівень населення; старіння кадрів; плинність кадрів; дефіцит компетентних трудових ресурсів на ринку праці; відсутність робітників високої кваліфікації, фахівців – інженерів-конструкторів, інженерів-технологів машинного виробництва.

За умов кризи ще гіршим є відсутність антикризових фінансово-економічних важелів управління з боку держави. У той же час до переліку економічних функцій уряду включаються [5]:

забезпечення правової бази функціонування ринкової системи;

формування конкурентного середовища й захист конкуренції;

перерозподіл доходів;

стабілізація економіки, тобто контроль рівнів зайнятості й інфляції (обумовлені кон'юнктурними коливаннями) і необхідні коригувальні впливи, а також стимулювання економічного зростання.

Окремо слід виділити стан промислового виробництва. Так, за обсягами промислового виробництва, обсягами реалізованої промислової продукції високу частку серед галузей в Україні [3; 4] займають: виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів; металургійне виробництво й виробництво готових металевих виробів; машинобудування; виробництво та розподіл електроенергії, газу і води. Разом з тим, наприклад, машинобудування – одна з основних галузей економіки України, – перебуває в кризовому стані й занепаді, що підтверджується ключовими особливостями занепадаючих галузей: збиткові потужності; недолік технічних змін; зменшення кількості конкурентів (проте на ринку з'являється деяка кількість нових учасників, оскільки нові фірми набувають дешево активів підприємств, що покидають галузь); високий середній вік матеріальних та людських ресурсів; агресивна цінова конкуренція.

Більшість машинобудівних підприємств, як і раніше, мають потребу в комплексній стратегічній реструктуризації, приведенні організаційної й функціональної структур у відповідність із вимогами й умовами ринкового середовища. Як пріоритетний сектор економіки України промисловість, зокрема машинобудування, має потребу в ефективному механізмі управління й державній промисловій політиці. Сучасні економісти наголошують на необхідності планування й контролю діяльності промислових підприємств з боку держави. Наприклад, у промисловій структурі західних країн питома вага машинобудування в середньому становить 40%, а в найближчі 10 – 15 років повинна зрости до 50%. Наприклад, у Японії, Німеччині, США питома вага машинобудування становить від 40 до 50% [6, с. 25]. Тому для успішного розвитку Україні необхідно швидкими темпами розвивати експорт, головним чином за рахунок промислових товарів, перетворюючи його в ключовий фактор економічного зростання.

Таким чином, особливості соціально-економічного стану економіки України обумовлені, перш за все, невідповідністю реального механізму управління економікою визначеній стратегії, відсутністю якісних структурних змін в економіці й збалансованої промислової політики.

України, 2004.– 416 с. 2. Майбутнє України: стратегія поступу: Монографія. – Донецьк: ТОВ "Юго-Восток, Лтд", 2008. – 304 с. 3. Україна у цифрах, 2007 рік. Статистичний збірник / За ред. О. Г. Осауленка. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2008. – 254 с. 4. <http://www.ukrstat.gov.ua/> 5. Макконелл К. Р. Економікс: принципи, проблеми и политика. / К. Р. Макконелл, С. Л. Брю. – К.: Хагар-Демос, 1993. – 786 с. 6. Цуглевич В. Н. Корпоративный менеджмент в условиях нестабильного рынка / Под общ. ред. Н. П. Тихомирова. – М.: Экзамен, 2003. – 320 с.

Стаття надійшла до редакції
5.12.2008 р.

УДК 055.21:055.71

Попова Л. М.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО РОЗРОБКИ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ В УМОВАХ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

In this article the author considers theoretical and methodical bases of the strategic planning in condition of enterprises diversification activity. The author brings the main propositions of the methods of choosing the main stag of diversification strategy development in the form of schemes.

На сьогоднішній день сучасні світові тенденції розвитку економіки, такі, як інформатизація, інтелектуалізація і соціалізація відтворювальних процесів, ставлять перед підприємствами, галузями, регіонами нові завдання, які вимагають свого вирішення. Тому теоретичні та методичні засади стратегічного планування діяльності промислових підприємств з урахуванням специфіки машинобудування вимагають оновлення.

Питанням розробки ефективних моделей стратегічного планування соціально-економічного розвитку присвячено праці як зарубіжних [1 – 3], так і вітчизняних [4; 5] дослідників. Однак переважна більшість важливих питань на сьогодні залишаються недослідженими і дискусійними. Це стосується, насамперед, вибору ефективної моделі стратегічного планування соціально-економічного розвитку промислових підприємств.

Нагальність упровадження результатів дослідження, розробок і продуктивного використання ідей стратегічного планування для підвищення конкурентоспроможності української промисловості значно підвищилась. Головним чином це стосується проблеми вибору ефективних, науково обґрунтованих напрямків відродження машинобудування. Але, вдосконалюючи та розробляючи нові методологічні підходи до стратегічного планування, потрібно враховувати цілий ряд важливих моментів, що випливають із специфіки самого промислового підприємства, особливо якщо йде мова про диверсифікацію діяльності промислового підприємства.

Особливості процесу стратегічного планування випливають з особливостей диверсифікованого підприємства (де процес диверсифікації полягає у спробах забезпечити приплив "живих грошей" через переведення діяльності в іншу сферу). Необхідно сформулювати ці особливості (рис. 1).